

Stručni rad

SLIKOVITA NASTAVA WALDORFSKE ŠKOLE

Jolanda Zelenko Arnuš, profesorica razredne nastave
JVIZ OŠ Destrnik – Trnovska vas, Slovenija

Sažetak

Osnovnoškolsko razdoblje znači „odgoj emocija i srca“. Djetetovo prosuđivanje zasniva se na emocijama koje misao samo dotiče. Stoga je glavno učiteljevo sredstvo slika, jer jedino ona dostiže dubinu emocija i potiče razvoj doživljaja, istodobno pomažući djetetu da shvati unutarnje zakonitosti, značenje i bit pojava. Slikovita nastava kod djece potiče proces razmišljanja koji kroz površinu prodire u stvari i događaje. Ovakav oblik podučavanja uči ih suosjećanju i širi njihov svijet osjećaja. Od posebne je važnosti za razvoj pamćenja.

Ključne riječi: Waldorfska pedagogija, osnovna škola, slikovita nastava, pripovjedni (narativni) materijal

1. Uvod

U dobi od sedam godina dijete stječe sposobnost spoznavanja i razumijevanja svijeta u slikama. Riječ je o svojevrsnoj internalizaciji koja se izvana očituje izmjenom zuba te procesu zbog kojeg se pedagogija u razdoblju od 7. do 14. godine bavi formiranjem duše. Slikovita nastava stoga je jedno od najvažnijih odgojno-obrazovnih sredstava, a učitelj predstavlja autoritet koji je građen postupno, zahvaljujući sposobnosti slikovitog podučavanja.

Tijekom slušanja bajki i pripovijetki, snaga mašte djeluje prema unutra, usmjeravajući se na djetetov duševni život. Dakle, pripovijest budi i obogaćuje djetetovu duševnost, daje joj novu nijansu i snagu, pripremajući dijete za kasnije životne uspone i padove. Svaka živa pripovijest mnogo je vrijednija od bilo koje pripovijesti realizirane uz medij u nastavi, jer iza žive pripovijesti stoji čovjek sa svojim "srcem i umom", s kojim se dijete susreće na izravan način [1]. Prema osnovnom principu Waldorfske pedagogije, dijete najprije mora doživjeti određeni sadržaj, a ponašanje i znanje proizići će iz njegovog iskustva. U skladu s tim, sva nastavna područja povezana su s pripovijestima.

2. Waldorfska pedagogija u razdoblju od 7. do 14. godine razvoja

Sedma godina razvoja djeteta ukazuje na promjenu fizičke i mentalne strukture, koja se izvana očituje u promjeni izgleda i izmjeni zuba (ispadanje mliječnih zuba). Sile koje su u ranom djetinjstvu utjecale na oblikovanje tijela, sada djeluju u obliku sposobnosti uporabe slikovite mašte, sjećanja u slikama i sposobnosti umjetničkog izražavanja i doživljavanja. Dijete spoznaje i razumije svijet u slikama.

Slika znači više od unutarnje predodžbe o promatranom sadržaju. Pri doživljavanju maštovitih slika djeca spoznaju fenomen i njegove unutarnje zakonitosti, značenje i suštinu. Osim navedenog, slika je važna jer svojom jasnoćom, za razliku od apstraktnog značenja pojmova, potiče snažan paralelni doživljaj [2].

Prije razvoja vlastitih sila rasuđivanja od 12. do 14. godine, dijete još uvijek nema sposobnost samostalnog spoznavanja međuovisnosti i zakonitosti. Stoga ih želi spoznati i razumjeti pod učiteljevim vodstvom [2]. Učitelj koji ima sposobnost slikovitog podučavanja djeteta, potičući njegovu maštu i emocije, za njega postaje autoritet. Slike iz bajki, legendi, mitologije, nacionalnih epova i biografija djeluju na

razvoj djetetove prirode, karaktera i savjesti, razvijajući u njemu duboka osjećanja i vlastito moralno htijenje. Učenje čitanja i pisanja ne podrazumijeva samo svladavanje „tehnike“, već se tijekom slikovite nastave uz umjetničko (likovno) oblikovanje razvija osjećaj za oblik, govor i glasove, pri čemu slova postaju slike određenih glasova. Dakle, čitanje i pisanje rezultat su sveobuhvatnog nastavnog procesa, te predstavljaju razumijevanje brojeva i računskih operacija koje djeca svladavaju i razvijaju na sličan način.

Na prijelazu između 9. i 10. godine starosti mašti se pridružuje još svjesnija spoznaja vanjskog svijeta. Ta je promjena uvjetovana jačanjem samosvijesti. Dijete počinje doživljavati dualnost: sebe s jedne i svijet s druge strane. Obrazovanje sada ima zadatak djetetu otvoriti svijet u svoj njegovoj širini (od povijesti do prirode), u bogatstvu i smislu fenomena i događaja [2]. Učitelj pruža objašnjenja o biljkama i životinjama na način da učenici shvate žive zakonitosti nastanka flore i faune te duhovnu bit životinja. Drevne kulture i ličnosti koje su utjecale na tijek povijesti mogu se percipirati samo kroz maštu.

Ono što dijete percipira na slikovit način, odnosno ono što u njemu izazove emocije najduže će se održati. Takva nastava zahtijeva od učitelja nastojanje da se nastavno gradivo oživi i likovno oblikuje, uz stalno praćenje razvoja djece. U skladu s tim, nastava i odgoj spajaju se u cjelinu.

2.1. Prvi razred

Zadaća učitelja prvog razreda je uključiti u nastavu mnogo kretanja, pripovijedanja i slobodne igre. Šestogodišnjak je još uvijek u razdoblju oponašanja, pri čemu polako i svjesno stječe kontrolu nad vlastitim sposobnostima. Polaskom u školu dijete započinje svoj dugotrajan put stjecanja navika, koji je zapravo zahtjevniji od stjecanja znanja i predstavlja najveću prekretnicu u uspješnom školovanju i daljnjem životu. Prvašići su znatno budniji tijekom kretanja, tako da nastava uključuje mnogo ritmičkog rada, što znači da pjevanjem i recitiranjem uz istodobno kretanje u prostoru i oblikovanje pokreta rukama djeca usvajaju gradivo te jačaju pamćenje i volju.

U prvom razredu prikladan pripovjedni (narativni) materijal predstavljaju pjesme i bajke o patuljcima, priče o prirodi, Grimmove bajke i slovenske narodne bajke.

Dramatika bajke pruža djetetu i njegovom svijetu mašte moralni poticaj čija je vrijednost neprocjenjiva. Ono što će mu kasnije donijeti život u surovoj stvarnosti,

dijete zapravo unaprijed doživljava kroz iskustva suosjećanja, empatije i radosti s likove iz bajki koji su tako intrinzično povezani s njim. Ono se s njima potpuno identificira: njihova patnja je njegova patnja, njihove suze su njegove suze, njihova sreća je njegova sreća. Svaka plemenita pobuda nagrađuje se, a zlo kažnjava. Možemo reći da sve događaje prožima dašak morala i pomaže nam postaviti temelje moralnosti već u nježnom stadiju duše, kao i učvrstiti ih tamo gdje stotine opomena ne donose toliko rezultata [4].

Bajka predstavlja slikovni, vizualni izraz svakom pojedincu. Crvenkapica, Snjeguljica i Trnoružica simboliziraju našu dušu koja mora otići u tamu (vučji trbuh, lijes, stogodišnji san) kako bi uskrsnula, odnosno ponovno oživjela. Vuk (tama) je halapljivo progutao Crvenkapicu (dušu) i baku (mudrost). Dakle, u našoj je kulturi materijalizam "požderao" dušu i mudrost. Lovac (budnost, pozornost) i princ (interes) moraju pristupiti na pravi način (patuljci ne prodaju Snjeguljicu, već ju poklanjaju) u pravom trenutku (već je prošlo 100 godina) [3].

Bajke predstavljaju sliku duhovnih istina. To su drame koje se odigravaju na pozornici naše unutrašnjosti. Likovi koji se pojavljuju simbolične su slike čovjeka i njegove duše [5].

2.2. Drugi razred

U dobi od sedam godina dijete prolazi kroz ključne razvojne promjene koje označavaju početak prave školske zrelosti. Proces formiranja unutarnjih organa tada se završava, a njegova posljednja faza je promjena zuba. Unutarnji organi kasnije nastavljaju rasti.

Životne sile, sada slobodne jer su obavile određeni "posao", mogu se preusmjeriti na formiranje navika, razvoj pamćenja, sklonosti, temperamenta, savjesti i karaktera [1]. Odgojne riječi ovog razdoblja su posvećenost i divljenje. Iz takvog iskustva rađaju se emocije koje žive cijeli život, a prava je sreća za dijete kada može poštivati učitelja kao samorazumljivi, neprikosnoveni autoritet.

Učenik drugog razreda (drugaš) još uvijek je sanjar i doživljava svijet kao cjelinu. Sve svoje znanje stječe kroz prispodobe, simboličke prikaze koji mu pomažu u stvaranju unutarnjih slika i emocionalno ga hrane.

Postupak opismenjavanja predstavlja trogodišnji proces koji se odvija kroz priče, pokrete i geste, te slikanje i pisanje slova koje je vezano uz predmet iz života u završnom razdoblju prvog razreda, obuhvaćajući usvajanje simbola slova,

prepisivanje, pisanje i čitanje poznatih tekstova te postupno samostalno čitanje sadržaja čitanke u drugom razredu. Računanje se uči na vrlo aktivan način, tako što se paralelno obrađuju sva četiri procesa: zbrajanje, oduzimanje, množenje i dijeljenje, korištenjem konkretnih predmeta i prepoznavanjem obrazaca koji se pojavljuju u brojevnom nizu [1]. Ključ je u aktivnom i ritmičnom angažiranju djece, jer se pamćenje razvija pokretom, a ritam jača volju, te se stoga i koriste ponavljajući oblici tjednog i dnevnog ritma.

2.3. Treći razred

Osmogodišnjak se prepušta osjećajima čuđenja i divljenja. On se divi svojoj učiteljici (učitelju). Već je živahniji, budniji za svijet oko sebe i svakim danom postaje svjesniji svega što se događa.

Njegovo raspoloženje oscilira, prelazeći iz jedne u drugu krajnost, a tu dvojnost djetete najlakše doživljava kroz bajke i legende, te tako na posredan način percipira svoja raspoloženja. Djetetova osobnost sve više dolazi do izražaja, pri čemu se postupno otkrivaju karakteristike njegova temperamenta. Pripovijedanje basni i legendi uravnotežuje jednostranost njegova karaktera [1].

U dobi između osme i devete godine djetete želi vidjeti povezanost između stvari, procesa u svijetu [1]. Zanima ga kako ljudi rade i želi u tome sudjelovati. Nakon uloženog truda pri izvedbi zahtjevnih aktivnosti čini ga sretnim i samo promatranje plodova svoga rada, koji zapravo jačaju nastajuće sile novoga unutarnjeg života. U skladu s tim, nastavni sadržaj trećeg razreda vezan je za zanimanja odnosno profesije i praktični rad.

2.4. Četvrti razred

U dobi između devete i desete godine djetete gubi svoje prvobitno ushićenje ranog djetinjstva, kao razdoblja tijekom kojeg je svijet za njega bio savršen (poput Adama i Eve u Starom zavjetu, koji uživaju u plodovima Drva života) i počinje žudjeti za nečim novim (Adam i Eva dolaze u iskušenje u blizini Drva spoznaje dobra i zla). Tijekom proživljavanja krize u dobi između devete i desete godine, djetete postaje svjesno vlastitog postojanja, te postupno spoznaje izloženost zlu ovoga svijeta. Napušta čistoću svoje duše (poput Adama i Eve, biva prognan iz raja na zemlju), te doživljava slast i gorčinu smrtnika, dok se odupire autoritetu, odnosno svojim učiteljima i roditeljima (prolazi kroz iskušenja kao likovi u Starom zavjetu).

Starozavjetne priče pobuđuju u djetetu osjećaj žalosti za izgubljenim rajem. Uslijed pojave osjećaja usamljenosti koji ga počinje obuzimati dok gubi bezuvjetno povjerenje u autoritet, moćna i snažna biblijska riječ za njega postaje nova sigurnost. Dijete usred tragičnih obrata ponovno proživljava svoje osobne poteškoće. Međutim, budući da se u pričama pravednost nagrađuje, a zlo kažnjava, to mu ulijeva povjerenje u život. Priče Starog zavjeta također mu nude priliku da razvije osnove svog moralnog života [1].

U ovom razdoblju dijete postaje svjesno svog tijela i njegove odvojenosti od okoline. Tijekom procesa ono svojim radom počinje graditi most između sebe i vanjskog svijeta. Dobiva nova saznanja o postupku gradnje, značaju čvrstih temelja, zidova i krova. Od iznimne je važnosti da svojim radom izgradi nešto korisno i iskusi služenje drugima.

Ako mu dobro predstavimo gradnju kuće i uspijemo kod djeteta stvoriti unutarnje predodžbe, pružit ćemo mu temelje za razumijevanje sebe kao obitavališta nečega i sebe kao graditelja, u povezanosti s drugim ljudima i životinjama, te spoznaju same važnosti ljudskog djelovanja u preobrazbi nežive prirode [1].

Vrlo je važno da dijete u ovoj dobi uspostavi veze između sebe, svojih postupaka i svijeta. Od priča iz Starog zavjeta, preko lomljenja štapa, upoznavanja s osnovama razlomaka, karakteristikama krajolika i povijesti rodnog grada, do doživljaja iz pastirskog života, tu su nastavni sadržaji koji nude odgovore na uspostavljanje nove povezanosti uslijed nastanka unutarnjeg iskustva razdvojenosti.

2.5. Peti razred

U ovoj dobi nestaju dječja spontanost i neposrednost, te sada „vanjsko opravdanje“ za divljenje autoritetu dobiva novi značaj, jer su od velike važnosti postupci kojima se učiteljima i roditeljima iskazuje poštovanje.

Priče iz nordijske mitologije svojom dramatičnošću, nepredvidljivošću i neobičnošću nemirnoj dječjoj psihi ovog razdoblja pružaju priliku da ponovno proživi teškoće, strasti i čežnje. Bude se djetetova osobnost i samostalno razmišljanje, a misli se povezuju s njegovim unutarnjim životom. Dijete želi doživjeti svijet na nov način. Osjećaji se mijenjaju i objektiviziraju, čemu pogoduje doživljen odnos prema prirodi. Učiteljevo pripovijedanje o prirodi zasniva se na jasnim, razumljivim, realnim temeljima.

U petom razredu dijete se upoznaje s razvojem biljaka, od nisko do visoko razvijenih, što odražava njegov psihički razvoj i posredno ga dovodi do razumijevanja samoga sebe. Tijekom obrade nastavnih sadržaja o biljkama, težište je na njihovoj povezanosti sa suncem, okolišem, klimom i godišnjim dobima, jer se na taj način razvija svijest o međusobnoj povezanosti života biljaka, životinja, ljudi i okoliša.

U ovoj dobi dijete kronološki počinje percipirati svijet. Do kraja četvrtog razreda ono stječe predodžbu o razdoblju koje traje deset godina (svom životu), proširuje ju percipirajući pojam o tridesetim, četrdesetim (starost njegovih roditelja) godinama i onom što se dogodilo prije pedeset, šezdeset godina (njegovi baka i djed). Nastavnim programom obuhvaćena su povijesna razdoblja od stare Indije, preko stare Perzije, Mezopotamije, Egipta do Grčke.

Ovo razdoblje karakteriziraju intenzivniji tjelesni rast i jačanje snage djeteta, te ono mora iskoristiti ove svježije sile. Zahtjevniji ritmički rad, obogaćen jasnim izgovorom pjesama, takozvanih "lomilica" jezika, i aliteracijom, potiče dublje disanje, ubrzava krvotok i jača tjelesni te mentalni razvoj djeteta, a ustrajan hod i snaga prirode pomažu u izgradnji novonastalih mentalnih snaga (sila).

2.6. Šesti razred

Proporcije fizičkog tijela djeteta uravnotežene su u dobi od jedanaest godina, te jedanaestogodišnjaka odlikuje lakoća kretanja. On sve jasnije razlikuje sebe od svijeta, pri čemu se pojavljuje individualni element volje. Dijete lakše razdvaja svijet fantazije od svijeta realnosti, što jača njegovu znatiželju. Individualnost iskazuje entuzijazmom za dobivanje novih podataka ili željom za diskusijom. Svoja uvjerenja može opravdati bez poteškoća, razumije osnovne pojmove osobne odgovornosti i pokazuje sposobnost razumijevanja "ispravnog i pogrešnog". „Nestašnost“ je planirana i više nije nekontrolirana kao što je to bio slučaj u ranom djetinjstvu.

U samoj svojoj biti jedanaestogodišnjak je još uvijek "djetinjast" pa i dalje znatiželjno reagira na slikovite priče i nastavne ritmove. Kao što u svakoj civilizaciji mitološko razmišljanje ustupa mjesto povijesnoj misli, jedanaestogodišnjak doživljava sličnu transformaciju, odnosno prijelaz iz sanjarenja u stanje jasnije svijesti. Razvoj učenika šestog razreda sličan je razvoju starih Grka, koji su sami

stvarali udžbenike, obogaćene šarolikim opisima i povijesnim likovima, izrađivali zemljovide i trasirali svoja putovanja te ilustrirali predstavljene pripovijesti.

Šesti razred predstavlja most između djetinjstva i puberteta. Snagu djetetove volje treba jačati kroz izazove i živahno podučavanje, a širenje rječničkog blaga i vizualizacija prostora uporabom zemljovida potaknut će razvoj njegovog pamćenja.

2.7. Sedmi razred

Dvanaestogodišnjak se nalazi u razdoblju koje nazivamo "smrt djetinjstva i porođajne muke pojedinca". Ovo je ulazak u razdoblje adolescencije [1]. Tjelesne promjene i duži ekstremiteti dijete čine nespretnim i uštogljenim, a popraćeni su prvim iskustvima kauzaliteta u području razmišljanja. Tome doprinose nastavni sadržaji fizike i kemije, razvijajući sposobnost objektivnog promatranja, kao osnove za razumijevanja povezanosti između uzroka i posljedice. Tu počinje apstraktno razmišljanje.

Daljnijim razvojem samosvijesti dijete se udaljava od svojih roditelja i učitelja, želi boraviti u svom vlastitom svijetu, sposobno je samostalno donositi zaključke i vlastite odluke, te nastoji sve raditi samostalno. U ovom razdoblju još je važniji umjetnički (likovni) način podučavanja, a ne samo intelektualno prezentiranje gradiva i humor koji u cjelokupnu atmosferu unosi lakoću izvedbe.

Sedmaši prolaze kroz slično unutarnje iskustvo kao i nekadašnji Rimljani. Kao što otkrivaju povijesne činjenice, tadašnji Rimljanin, pojedinac, odlučno je posegnuo za promjenama i stvarima u svom svijetu i pokušao ih podjarmiti. Dok je osvajao nove teritorije, trebala su mu jasnija pravila za život i shvatio je da ih ne može prekršiti bez posljedica. Kada u prezentiranim opisima Rimljana i njihovog načina života uoče odraz tih promjena i potreba, djeca počinju razvijati moralne okvire svog djelovanja i traže svoje mjesto u vlastitom okruženju [1]. U tome im pomažu nastavni sadržaji biologije i geografije koji učenike upućuju na spoznaju da svako živo biće ima svoje stanište, te im opisuju načine egzistiranja u harmoniji i međuovisnosti.

2.8. Osmi razred

U mladoj osobi bude se hormoni, a dlačice na njegovoj koži vanjski su znak dostignute razine "zemaljske zrelosti". Učenik postaje nesiguran i "opsjednut" svojim izgledom, a u svom odnosu prema vršnjacima izražava glasnost i iskazuje živahno ponašanje.

Rado provjerava učiteljevo znanje i mišljenje. Više se ne zadovoljava slikovitim prikazima i iskustvom pripovijedanja, već iskazuje konkretno, istraživačko ponašanje i žudnju za novim iskustvima, što izoštrava njegovo razmišljanje. Svom ćemo djetetu pomoći kada pokažemo istinski interes za njega, uz vlastitu smirenost i samokontrolu. Moramo potražiti prave odgovore na njegova pitanja, osluškivati njegove potrebe, shvaćati ga ozbiljno, uz duboko razumijevanje i izraženo poštovanje. Osjećaj voljenosti i razumijevanja pomoći će mu da izraste u neovisnu, čvrstu i hrabru osobnost.

Umjetnost je ta koja pomaže uravnotežiti djetetove emocionalne oscilacije, ali i potaknuti razvoj mišljenja, emocija i moralnog života. Razvoj trinaestogodišnjaka i četrnaestogodišnjaka odgovara razdoblju renesanse. Tijekom prezentiranja života i djela renesansne ličnosti, adolescent ponovno proživljava sumnju u autoritet, te iskazuje svoj entuzijazam za istraživanje i eksperimentiranje [1].

2.9. Deveti razred

Boja glasa četrnaestogodišnjaka poprima specifičnost koja će se zadržati do kraja života. Njegov glas postaje izraz individualnosti, odnosno vanjski prikaz jedinstvenosti pojedinca. Ovo dramatično razdoblje donosi rađanje emocionalnog života, a s njim se pojavljuje i emocionalna turbulencija koja predstavlja izazov za roditelje i učitelje. Devetaševo "krizno stanje" zapravo je dio razvoja, jer predstavlja početak emancipacije samostalnog i individualnog unutarnjeg života misli, osjećaja i volje. Sve dok se mlada osoba ne bude osjećala sigurnom i prihvaćenom, neće moći izraziti svoju individualnost. "Problematično ponašanje samo je maska iza koje se netko skriva."

"Stupanjem u svijet koji ih okružuje učenici devetog razreda žele se uhvatiti u koštac sa svjetskim problemima. Na taj način svoje probleme podižu na globalnu razinu." To im pružaju povijesne teme industrijske revolucije te Prvog i Drugog svjetskog rata [1].

U ovom razdoblju važnu ulogu ima završna kazališna predstava koja spaja umjetnički i društveni (socijalni) aspekt osobnog razvoja. U okviru izvedbe mlada osoba iskazuje svoje emocije pod krinkom odigrane uloge, uči izražavati svoje doživljaje i razmišljanja, stvarati mišljenje i zastupati ga te ocjenjivati svoj rad i rad svojih kolega. Ovaj proces duboko utječe na izgradnju njegove osobnosti.

Tijekom završetka osmog razreda četrnaestogodišnjak bira temu završnog projekta na kojem će teorijski i praktično raditi u devetom razredu. On će dublje proniknuti u obrađenu tematiku i izradom praktičnog likovnog proizvoda smjestiti je u prostor. Na ovaj način razvijat će svoje interese i dostići razinu samostalnog rada, što će biti od velike koristi za uspješno učenje i obavljanje aktivnosti u srednjoj školi.

Cilj je da mladi prisluhnu šapat svog unutarnjeg „zova“ i pritom počnu izražavati svoju jedinstvenost. Na ovaj način trebali bi postati aktivni sukreatori u usvajanju nastavnih sadržaja [1].

3. Zaključak

U osnovnoj školi djeca prvenstveno uče kroz iskustvo, jer snažno doživljavanje gradiva potiče interes za otkrivanje novih spoznaja o svijetu i pomaže u stvaranju pozitivnog stava prema pojedinom predmetu. To doprinosi uspješnijem učenju i stjecanju svježeg znanja. U ovom razdoblju djeca bi trebala steći višeslojno iskustvo, tj. doživljaj svijeta kako bi spoznala raznolikost, širinu i bogatstvo života, što će u njima probuditi osjećaj čuđenja i želju za otkrivanjem. Bogata iskustvena spoznaja nižih razreda najbolja je podloga za razumijevanje predstavljenog gradiva i oblikovanje intelektualnog razmišljanja u višim razredima [1]. U osnovnoj školi djeca spoznaju, odnosno percipiraju svijet kroz slike. Riječ je o sposobnosti slikovitog maštanja i sjećanja u slikama, kao i sposobnosti umjetničkog izražavanja i doživljavanja. Možemo slobodno naglasiti da se Waldorfska pedagogija u biti bavi oblikovanjem duše tijekom razdoblja od 7. do 14. godine dječjeg razvoja.

4. Izvori i literatura

- [1.] Grobelšek, V. in Kordiš, I. (2014). Razvoj otroka s stališča waldorfske pedagogike.
- [2.] Kranich, E. M. (1992). Svobodne waldorfske šole.
- [3.] Peršič, D. (2024). Predavanja i seminari Waldorfske pedagogije v šk. god. 2023./24. (subotnji seminar Razvoj filozofije kroz povijest za odgojitelje i učitelje – 1. dio, 18.5.2024.).
- [4.] Streit, J. (2015). Zakaj otroci potrebujeju pravljice?
- [5.] Trop, J. (2023). Narativni dio glavnog sata od 1. do 6. razreda s naglaskom na bajke (diplomski rad Waldorfskog studijskog programa).